

Speciális ellátást igénylő betegek fogászati és szájsebészeti kezelése

dr. Szmirnova Ilona

Semmelweis Egyetem, Fogorvostudományi Kar
Arc-Állcsont-Szájsebészeti és Fogászati Klinika

SEMMELWEIS
EGYETEM 1769

Definíció

- A Magyarországon jelenleg érvényes törvényi megfogalmazás (2013. évi LXII. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról – az 1998. évi XXVI. törvény módosítása) értelmében a fogyatékos személy „az a személy, aki tartósan vagy véglegesen olyan érzékszervi, kommunikációs, fizikai, értelmi, pszichoszociális károsodással – illetve ezek bármilyen halmozódásával – él, amely a környezeti, társadalmi és egyéb jelentős akadályokkal kölcsönhatásban a hatékony és másokkal egyenlő társadalmi részvételt korlátozza vagy gátolja”.

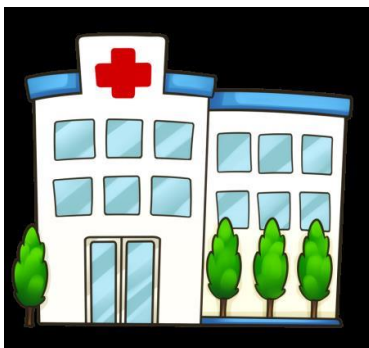
Epidemiológia

Gyakoriság Magyarországon (KSH - 2022)

A fogyatékoság típusa:	Férfi	Nő	Összesen
Értelmi fogyatékosággal él	22 620	18 462	41 082
Súlyos-halmozott fogyatékosággal él	10 781	10 012	20 793
Autizmussal élő	10 981	3 150	14 131
Pszichoszociális fogyatékosággal él	4723	4204	8927

Fogászati betegellátás háttere

- Komplex centrumok
- Fekvőosztályos háttér
- Speciális team
- Speciális tárgyi feltételek, műszerpark

Országos Betegellátás

- Pécs
- Szeged
- Debrecen
- Budapest-Semmelweis Egyetem:
 1. Arc- Állcsont- Szájsebészeti és Fogászati Klinika
 2. Fogászati és Szájsebészeti Oktató Intézet
- Gyermek ellátás: - Heim Pál Gyermekkórház
- Bethesda Gyermekkórház

© Zentai László, 2008

Betegellátás Klinikánkon I.

- Klinikánkon több mint 40 éve kezelnek speciális ellátást igénylő betegeket
- Kezelések rendszeressé váltak, de hely, finanszírozás és személyzet hiány miatt nehézkesen működött
- Fogmegtartó kezeléseket korlátozott számban végeztünk
- Hosszú várólisták alakultak ki

Betegellátás Klinikánkon II.

- 2014 szeptemberében új Rehabilitációs Centrum nyílt meg intézetünkben
- Sok probléma megoldásra került:
- Finanszírozás (teljesítmény volumen korlát !)
- Speciális team
- Jobb ellátási feltételek

Korábbi ellátóhely

Új ellátóhely

Új ellátóhely

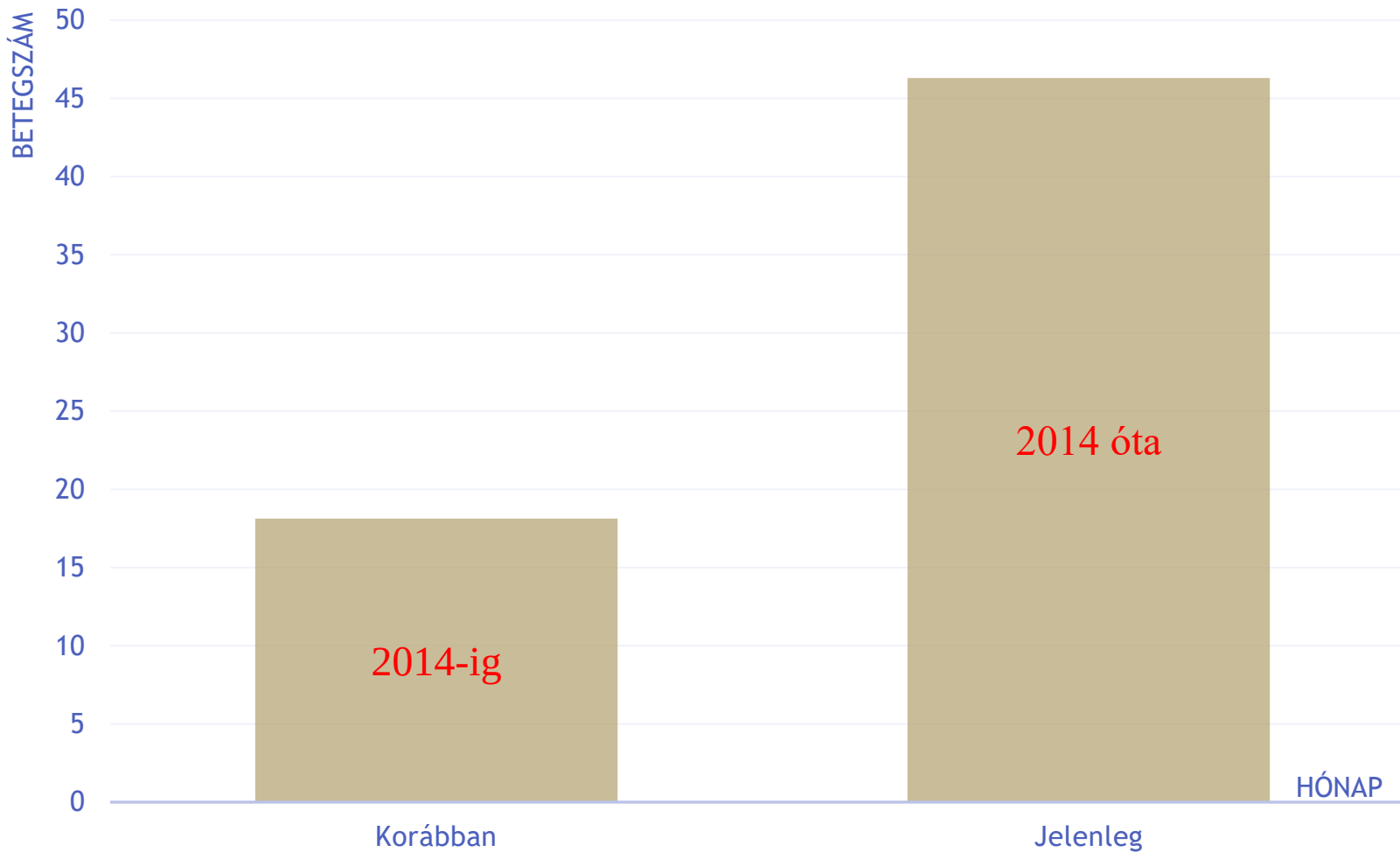
Új ellátóhely

Új ellátóhely

Növekvő betegszám

Eredmények- 10 év alatt

NARKÓZIS

Intratracheális

Intravénás

Összesen

ESETSZÁM

676

4051

4727

BEAVATKOZÁSOK

Fogeltávolítás

Fogtömés

Fogkőeltávolítás

Gyökérkezelés, gyökértömés

Cisztéktómia, gyökércsúcs resectio

Szövetteni mintavétel

ESETSZÁM

9586

5059

3067

254

30

29

Fogászati ellátás feltételei intézetünkben

- **Területi ellátás:** Budapest összes kerülete és Magyarországon a 2000-8157-es irányítószám-tartományba eső települések
- **Életkor:** 18. életévüket betöltött betegek jelentkezését várjuk.
- **Bejelentkezés telefonon történik:** 06-1-266-0457/55856-os melléken
- **Első vizsgálatkor kérjük hozza el:**
 - érvényes személyi igazolványt, érvényes TAJ kártyát, érvényes lakcímkártyát
 - a fogyatékoságot igazoló iratot (zárójelentés)
 - gondnokság esetén a gondnokságot igazoló iratot, szükség esetén meghatalmazást
 - korábbi zárójelentések, szedett gyógyszerek listáját, allergia esetén azt igazoló irat
- **Első vizsgálatra kérjük, hogy a vizsgálandó személy éhgyomorra érkezzen**

Kutatásunk célkitűzései

1. Felmérni az értelmi fogyatékkal élő betegek fogászati állapotát.
2. Retrospektív módon megvizsgálni a 4 év alatt ellátott értelmi fogyatékkal élő betegek demográfiai összetételét, az elvégzett kezelések típusait
3. Összehasonlítani az intézetben és családban élő betegek fogászati állapotát.
4. Kidolgozni egyszerű prevenciós eljárást, ezt egy kiválasztott közösségen belül bevezetni. Az eredményeket 3 illetve 6 hónap múlva ellenőrizni.

Eredmények - Fogászati állapot felmérése I.

Az értelmi fogyatékossgal élő betegek D, M, F, mutatók és DMF-T index eredménye (n= 325)

N: 325			
Értelmi fogyatékossgal élők			
DMF-T	D	M	F
11,04	3,66	5,2	2,1

DMF-T = (decayed, missing, filled tooth) szuvas, hiányzó, tömött fogak

Eredmények - Fogászati állapot felmérése II.

Az értelmi fogyatékossgal élők, az általános fogyatékossgal élők és az átlagpopuláció fogászati státuszának eredményei

N: 326				608				4606			
Értelmi fogyatékossgal élők				Fogyatékossgal élők				Átlag populáció			
DMF-T	D	M	F	DMF-T	D	M	F	DMF-T	D	M	F
11,04	3,66	5,2	2,1	20,5	2,6	11,2	6,7	16,2	3,5	10,1	2,3

Eredmények- Fogászati állapot felmérése III.

A betegek nem és korcsoport szerinti felosztása a D-, M-, F-mutatók és a DMF-T vonatkozásában (n = 325).

- fiatalabb korban a carieses fogak átlagos száma magasabb
- később az eltávolított fogak száma dominál

Élekor	Betegek	N:	DMFT		D		M		F	
			Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
≤19	Férfi	8	3,00*	2,39	2,63	2,39	0,25*	0,71	0,13*	0,35
	Nő	3	14,33	9,71	14,00*	10,15	0,33*	0,58	0,00*	0,00
	Összesen	11	6,09*	7,13	5,73	7,27	0,27*	0,65	0,09*	0,30
20-34	Férfi	87	8,99*	6,29	3,70	4,70	3,17	3,66	2,11	3,41
	Nő	83	9,45*	6,41	3,32	3,91	3,82	3,83	2,43	2,85
	Összesen	170	9,21*	6,33	3,51	4,32	3,49	3,75	2,27	3,14
35-44	Férfi	56	12,02*	6,68	3,52	4,28	6,04	4,98	2,46	3,48
	Nő	47	11,79*	6,94	3,98	5,20	5,30	5,04	2,51	3,15
	Összesen	103	11,91*	6,77	3,73	4,71	5,70	4,99	2,49	3,32
45-64	Férfi	21	16,38	8,78	3,95	5,43	10,90	8,31	1,52	2,52
	Nő	17	17,41	8,05	2,47	3,48	13,12	7,62	1,82	3,09
	Összesen	38	16,84	8,37	3,29	4,66	11,89	7,98	1,66	2,75
65-74	Férfi	2	28,00	0,00	9,50	3,54	18,50	3,54	0,00	0,00
	Nő	1	28,00	-	0,00	-	28,00	-	0,00	-
	Összesen	3	28,00	0,00	6,33	6,03	21,67	6,03	0,00	0,00

Eredmények - Fogászati állapot felmérése IV.

Az értelmi sérült páciensek D-, M-, F-mutatói és DMF-T-indexének átlaga

- Minél súlyosabb az értelmi fogyatékoság foka, annál rosszabb a fogazati status.
- A súlyos fogyatékoságú csoportban szignifikánsan több carieses fogat találtunk

	n (%)	DMF-T	D	M	F
Complete sample	325 (100%)	11,04	3,66	5,22	2,16
Mild	36 (11,1%)	11,00	3,19	5,17	2,64
Medium	247 (76,0%)	10,72	3,41	5,24	2,07
Serious	42 (12,9%)	12,98	5,52	5,14	2,31
ANOVA P-value	-	0,1849	0,0184*	0,9934	0,5627

*Egyszempontos varianciaanalízis (ANOVA) $p < 0,05$; azt jelzi, hogy a betegek átlaga szignifikánsan eltér a súlyossági csoportok között.

DMF-T = szuvas, hiányzó, tömött fog

Eredmények - Fogászati állapot felmérése V.

Családban, intézetben élő betegek fogászati státusza (n=325)

A családban élők fogazati állapota jobb, mint az intézetben levőké

	Család (n=171)		Intézet (n=154)		p-érték
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	
D	3,16	4,26	4,22	4,92	0,0392
M	4,33	4,49	6,21	6,74	0,0037
F	2,27	3,09	2,04	3,16	0,4970
DMFT	9,76	6,76	12,39	7,77	0,0013
Kétmintás t-próba, p<0.05					

Eredmények- prevenció I. (parodontális index javulása)

Összesített BPE(Basic Periodontal Examination) értékek változása

Az összes vizsgált beteg esetében mért értékek. A kiinduláshoz képest a parodontális index javulása szignifikáns volt mindkét kontroll vizsgálat esetében. (n=49) Kiindulás: 17.69 1. kontroll: 15,86 2. kontroll: 14,45. Az ellenőrző vizsgálatok 3 havonta történtek.

„Kezelhetőség”

- A legtöbb enyhe fogyatékkal élő jól kezelhető hagyományos fogászati rendelőben, de több türelmet, „bevezetést”, odafigyelést igényel
- Sok szindrómában eltérő fokú a szellemi fogyatékoság és a kooperáció! (pl. Down)
- Különösen az enyhe értelmi fogyatékkal élők lennének jól kezelhetők, de sok fogorvos nem vállalja kezelésüket.
- Autizmussal élők gyakran akkor is nagyon nehezen kezelhetők, ha IQ-juk alapján enyhe fogyatékkal élőknek számítanának.

Képalkotó diagnosztika

- A röntgen diagnosztika nehéz, de nem lehetetlen!
- Az OP felvételt sokszor jobban tolerálják, mint az intraoralis röntgen felvételeket
- Ideális helyzetben a kezelő helységben van (digitális) rtg. készülék is.

Első vizsgálat

- Még súlyos fogyatékkal élők, esetleg agresszív embernél is fontos a kapcsolat felvétel (sokszor fizikai is)
- Az erőszak, lefogás, kiabálás kerülendő, mert az így keltett félelem jelentősen nehezítheti a későbbi kezelést
- Sokszor az akut panasszal jelentkező beteg ellátása során van csak lehetőségünk a szájüreg áttekintésére, ezért ezt érdemes akkor megtenni gondolva a későbbi rehabilitációra.

Az ébren nem kezelhető betegek kezelési lehetőségei

- Lehet *per os* premedkiálni pl. benzodiazepinnel
- Lehet az általános érzéstelenítés valamely formáját alk.

Ennek feltételei:

- Fogszakorvos, fogászati asszisztens, aneszteziológus szakorvos, aneszteziológus asszisztens
- Megfelelő háttér: fektetési lehetőség a kezelés után, szükség esetén elérhető ITO
- Fogászati kezelőegység és az anesztézia kellékei egy helységben (altatógép, oxigén, stb.)
- Megfelelő műszerek (szájterpeszek, ujjvédők, stb.)

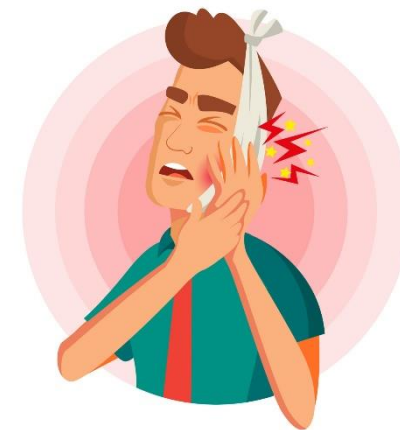
Narkózis

1. Intravénás narkózisban (IVN) végzett fogászati beavatkozók
2. Intratracheális narkózisban (ITN) végzett fogászati beavatkozások

IVN-ben végzett fogászati beavatkozók

- Ellátás feltétele, hogy éhgyomorra történjen
- Előzetes kivizsgálást nem igényel
- A kezelés általában intravénás altatásban valósul meg
- Fogászati röntgen felvétel készítése (kooperáló beteg esetében)
- A következő beavatozásokat tudjuk elvégezni: betegvizsgálat, gyulladt fogbél eltávolítása, tályog megnyitása, fog eltávolítása
- Posztoperatív megfigyelés után a beteg 1-2 óra múlva hazaengedhető

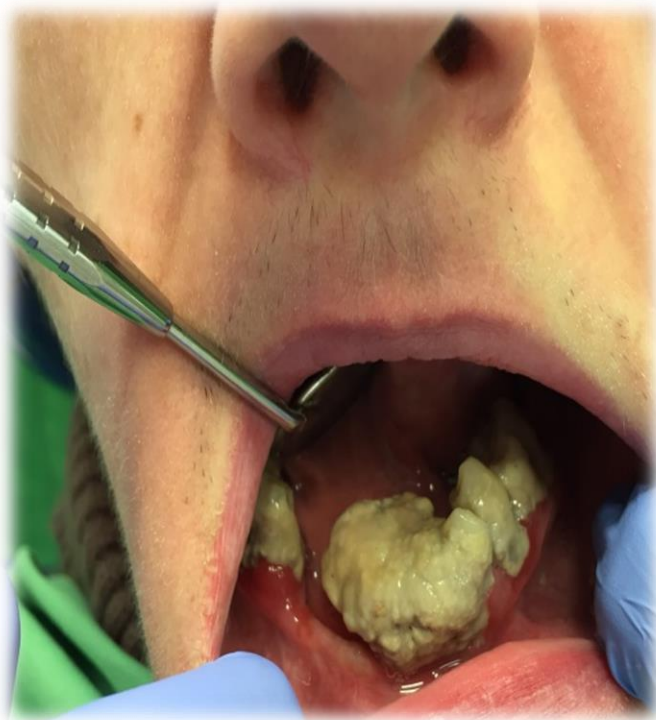

ITN-ben végzett fogászati rehabilitáció

- Előzetes beteg kivizsgálás szükséges: mellkas rtg., EKG, rutin labor
- Kezelési terv készítése, mely személyre szabottan, a beteg mentális állapotát figyelembe véve történik
- Konzerváló fogászati beavatkozások: töméskészítés, gyökértömés
- Szájsebészeti beavatkozások: fog eltávolítása, cysta eltávolítása, gyökércsúcs resectio
- Parodontológia kezelések: fogköeltávolítás, polírozás (depurálás mindig része a kezelésnek)
- Ha lehet, a kezelést egy ülésben elvégezhetőre tervezzük
- 3-4 órás megfigyelés után beteg hazaengedhető

Esetek

Prevenció

Feladataink

- Folyamatosan növekvő betegszám ellátása
- A prevenció lehetőség szerinti megvalósítása
- Minél több szakterület bevonása a betegellátásba
- Még gördülékenyebb ellátási feltételek
- További kutatás ezen a területen

Konklúzió

Összességében úgy látjuk, hogy a speciális ellátás országosan sokat fejlődött, de természetesen még sok a tennivaló.

Publikációk

- Szmirnova, I., Gellérd, E., Pintér, G. T., Szmirnov, G., Németh, Z., & Szabó, G. (2019). A szellemi fogyatékosok fogászati-szájsebészeti ellátásának múltja, jelene és remélt jövője Magyarországon [Dental and oral surgical treatment of the mentally retarded in Hungary: the situation in the past, currently and hopes for the future]. *Orvosi hetilap*, 160(35), 1380–1386. **IF: 0.497**
- Szmirnova, I., Szmirnov, G., Rencz, F., Szabó, Á., Trimmel, B., Németh, Z., & Szabó, G. (2021). Értelmi sérültek fogászati állapotának felmérése [Dental survey of the mentally disabled patients]. *Orvosi hetilap*, 162(42), 1698–1702. **IF: 0.707**
- Szmirnova, I., Szmirnov, G., Haba, N., Csomó, K., Németh, Z., & Szabó, G. (2023). Az értelmi fogyatékkal élők fogászati kezelése és prevenciós lehetőségei napjainkban [Dental care and prevention possibilities for the mentally disabled currently]. *Orvosi hetilap*, 164(37), 1456–1461. **IF: 0.8**
- Kesjár K, Szabó E, Szmirnova I, Molnár B, Gécsi Z, Vág J. Speciális fogászati ellátást igénylő beteg teljes szájüregi rehabilitációja: 4 éves kontrollvizsgálat. fogorv-szemle [Internet]. 2024. október 21. [idézi 2024. november 21.];117(2):53-0. Elérhető: <https://ojs.mtak.hu/index.php/fogorv-szemle/article/view/17381>
- Szmirnova, I., Szmirnov, G., Gellérd, E. *et al.* Challenges and strategies in dental care for patients with intellectual disabilities in Hungary. *Maxillofac Plast Reconstr Surg* **47**, 8 (2025) **IF:2,0**
- Könyvfejezet: Szmirnova, I ; Szmirnov, Gy Mentálisan sérült, szellemi fogyatékosok fogászati, szájsebészeti ellátása In: Joób-Fancsaly, Á (szerk.) Fogászati páciensek ellátását befolyásoló állapotok és betegségek Budapest, Magyarország : Semmelweis Kiadó és Multimédia Stúdió (2022) 184 p. pp. 129-140., 12 p.
- Publikáció más témában: Kivovics, M., Szabó, B. T., Németh, O., Iványi, D., Trimmel, B., Szmirnova, I., Orhan, K., Mijiritsky, E., Szabó, G., & Dobó-Nagy, C. (2020). Comparison between Micro-Computed Tomography and Cone-Beam Computed Tomography in the Assessment of Bone Quality and a Long-Term Volumetric Study of the Augmented Sinus Grafted with an Albumin Impregnated Allograft. *Journal of clinical medicine*, 9(2), 303. **IF: 4,242**

Köszönöm a megtisztelő
figyelmet!